

Szanowny Panie Marszałku! Odpowiadając na wystąpienie Pana Marszałka z dnia 31 stycznia 2010 r. dotyczące interpelacji posła Adam Gawędy w sprawie zmiany obowiązujących przepisów, a w szczególności ustawy o świadczeniach rodzinnych, uprzejmie informuję, co następuje.

Zasiłek pielęgnacyjny w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji (w wysokości 153 zł miesięcznie) przyznawany jest na podstawie art. 16 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992, z późn. zm.) i przysługuje:

- 1) niepełnosprawnemu dziecku;
- 2) osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeśli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21. roku życia;
- 3) osobie, która ukończyła 75 lat.

Zasiłek pielęgnacyjny przyznawany jest niezależnie od dochodów, a prawo wnioskodawcy do renty z tytułu niezdolności do pracy lub renty socjalnej nie ma wpływu na uprawnienie do tego świadczenia. Przy czym zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje, jeżeli wnioskodawcy przysługuje dodatek pielęgnacyjny do emerytury lub renty wypłacany przez organ rentowy.

Natomiast opiekunowi osoby niepełnosprawnej może zostać przyznane świadczenie pielęgnacyjne, o ile zostały spełnione warunki określone w art. 17 ustawy o świadczeniach rodzinnych. Powstanie uprawnienia do świadczenia pielęgnacyjnego związane jest z faktem rezygnacji z pracy zarobkowej i utraty, w związku z opieką nad osobą niepełnosprawną, możliwości zarobkowania. Zgodnie z art. 17 ust. 5 pkt 1 ww. ustawy świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje m.in., jeżeli wnioskodawca, czyli opiekun osoby niepełnosprawnej, ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty socjalnej, zasiłku stałego,

nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego. Osoby otrzymujące wyżej wymienione świadczenia z różnych powodów nie są osobami aktywnymi zawodowo, a zatem nie rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zawodowej w celu opieki nad osobą niepełnosprawną i dlatego też nie mają prawa do świadczenia pielęgnacyjnego. Ponadto nie są pozbawione dochodów w związku z koniecznością sprawowania tej opieki.

Informuję również, że prawo do świadczenia pielęgnacyjnego może być przyznane osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59, z późn. zm.) ciąży obowiązek alimentacyjny, a także opiekunowi faktycznemu dziecka – jeżeli osoby te nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, albo nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Opiekun faktyczny dziecka w rozumieniu ustawy o świadczeniach rodzinnych to osoba faktycznie opiekująca się dzieckiem, która wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka.

W szczególności, na podstawie art. 128 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, obowiązek alimentacyjny obciąża krewnych w linii prostej oraz rodzeństwo. A zatem świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje powinowatym. Natomiast w przypadku osób spokrewnionych może zostać przyznane nie tylko krewnym w linii prostej z osobą wymagającą opieki, ale także rodzeństwu. Przy czym na podstawie art. 17 ust. 1a ustawy o świadczeniach rodzinnych osobie innej niż spokrewniona w pierwszym stopniu, na której ciąży obowiązek alimentacyjny (tj. osobie innej niż rodzice i dzieci), świadczenie pielęgnacyjne przysługuje w

przypadku, gdy nie ma osoby spokrewnionej w pierwszym stopniu albo gdy osoba ta nie jest w stanie sprawować opieki. Ustalenie, czy w indywidualnej sprawie zostały spełnione wszystkie warunki, od których uzależnione jest przyznanie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego, w szczególności ocena, czy rodzic lub dziecko osoby niepełnosprawnej nie jest w stanie sprawować opieki nad tą osobą, należy do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy.

Powyższy katalog osób uprawnionych do otrzymywania świadczenia pielęgnacyjnego jest wynikiem realizacji wyroków Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lipca 2008 r. (sygn. akt P 27/07) oraz z dnia 22 lipca 2008 r. (sygn. akt P 41/07), w których to orzeczeniach Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że o świadczenie pielęgnacyjne, poza rodzicem lub opiekunem faktycznym niepełnosprawnego dziecka legitymującego się odpowiednim orzeczeniem, mają prawo ubiegać się także inni członkowie rodziny, na których zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ciąży obowiązek alimentacyjny, także w przypadku, gdy pełnią funkcję spokrewnionej rodziny zastępczej.

Należy podkreślić, że z punktu widzenia zasady praworządności i zagwarantowania zachowania równości wobec prawa istotne jest jak najbardziej precyzyjne określenie warunków przyznawania świadczeń, w szczególności przyjęcie obiektywnych kryteriów przysługiwania uprawnień, niezależnych od uznania organu administracji. Wprowadzenie przez ustawodawcę możliwości odstąpienia od ogólnych warunków przyznawania prawa do świadczeń rodzinnych i przyznawanie tych świadczeń na zasadzie uznania urzędnika, zwłaszcza w przypadku takich świadczeń, jak świadczenie pielęgnacyjne, podważałoby zaufanie do organów państwa i budziłoby poczucie niesprawiedliwości u osób, których nie potraktowano by w drodze wyjątku. Niewątpliwie wszystkie osoby wychowujące niepełnosprawne dzieci lub opiekujące się innym niepełnosprawnym członkiem rodziny mają poczucie, że znajdują się w trudnej i wyjątkowej sytuacji. Tym bardziej istotne jest, aby

zasady przyznawania pomocy dla tych osób były jasne, a kryteria obiektywne. Wszystkie świadczenia rodzinne przyznawane są według ściśle określonych kryteriów i w odróżnieniu od świadczeń z pomocy społecznej ustawodawca nie przewidział możliwości badania każdego przypadku indywidualnie pod względem zasadności objęcia rodziny pomocą państwa w formie świadczeń rodzinnych.

Rodziny znajdujące się w wyjątkowo trudnej sytuacji mogą skorzystać z doraźnej pomocy przyznawanej przez gminy na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362, z późn. zm.), m.in. w formie różnych zasiłków oraz usług opiekuńczych. Na gruncie tej ustawy istnieje także możliwość opłacania przez gminę składek na ubezpieczenie społeczne za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem.

Jednocześnie informuję, że w budżecie państwa nie ma wystarczających środków, aby każdej rodzinie wychowującej niepełnosprawne dzieci zapewnić wsparcie pozwalające na pełne pokrycie wydatków na leczenie i utrzymanie dzieci. Ustawa o świadczeniach rodzinnych ma na celu zapewnienie pewnego minimum pomocy dla rodzin znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji dochodowej, rodzinnej i zdrowotnej. W odniesieniu do świadczenia pielęgnacyjnego to minimum pomocy polega na rekompensowaniu, np. jednemu z rodziców niepełnosprawnego dziecka, utraty dochodów z tytułu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej oraz na zagwarantowaniu mu kontynuacji ubezpieczeń emerytalnego i rentowego oraz zdrowotnego. W opisanej sytuacji faktycznej oboje rodzice posiadają dochody z tytułu renty, ponadto z przedstawionych informacji wynika, że nie są osobami aktywnymi zawodowo ze względu na własny stan zdrowia.

Celem ustawodawcy nie było wprowadzenie nieograniczonego dostępu do świadczenia pielęgnacyjnego dla wszystkich osób sprawujących opiekę nad osobami niepełnosprawnymi. Zakres pomocy państwa dla rodzin osób niepełnosprawnych jest uzależniony od ograniczonych możliwości finansowych państwa. Od 1 stycznia 2010 r. zostało zniesione kryterium dochodowe przy ustalaniu prawa do świadczenia pielęgnacyjnego, co powoduje wzrost liczby osób korzystających z tego świadczenia i w związku z tym znaczne zwiększenie wydatków z budżetu państwa przeznaczonych na realizację świadczeń opiekuńczych. W związku z kondycją finansową państwa nie jest planowane w najbliższym czasie kolejne rozszerzenie kręgu osób, które mogą ubiegać się o świadczenie pielęgnacyjne.

Przyjęcie wnioskowanej przez pana posła propozycji rozszerzenia prawa do świadczenia pielęgnacyjnego na wszystkie osoby sprawujące faktyczną opiekę nad osobami niepełnosprawnymi oznaczałoby de facto, że w każdej rodzinie znalazłaby się osoba niepełnosprawna wymagająca opieki, a tym samym osoba, która miałaby prawo ubiegać się o świadczenie pielęgnacyjne. Spowodowałoby to nawet trudne do oszacowania, ale bardzo wysokie kwotowo skutki finansowe.

Zwracam również uwagę na fakt, że rodziny wychowujące dzieci niepełnosprawne mogą się ubiegać o zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłku rodzinnego. Oprócz zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego, w związku z koniecznością zapewnienia opieki osobie niepełnosprawnej przyznawany jest dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego (60 zł miesięcznie na dziecko w wieku do ukończenia 5. roku życia oraz 80 zł miesięcznie na dziecko w wieku powyżej 5. roku życia do ukończenia 24. roku życia). Kryterium dochodowe dla rodzin, których członkiem jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, to kwota 583 zł w przeliczeniu na osobę w rodzinie.

Z poważaniem